

Te Kōmihana Uiui a te Karauna mō te parekura i Ngā Whare Kōrana o Ōtautahi i te 15 o Poutūterangi 2019 Whakatau 2019

Irihāpeti te Tuarua, i raro i te Maru o Ihowa, te Kuini o Aotearoa me Ērā Atu o Ōna Rangatiratanga, Rohe hoki, Te Upoko o Ngā Hoa Whenua, Kaiwhakangungu o te Whakapono:

Ki—

Te Hōnore Tā William Gillow Gibbes Austen Young, KNZM:

Tēnā koe!

Ka whakatūhia e mātau, i raro i Tā Mātau Kōmihana, te Kōmihana Uiui a te Karauna mō te parekura i Ngā Whare Kōrana o Ōtautahi i te 15 o Poutūterangi 2019.

Ka tukuna tēnei Whakatau Kaunihera e whakamana ana i Tā Mātau Kōmihana—

- (a) i raro i te mana o Ngā Tuhinga Tuku Mana a Te Rangatiratanga o Kuini Irihāpeti te Tuarua e whakatū ana i te tari o te Kāwana Tianara o Aotearoa, i te 28 o Whiringa-ā-nuku 1983*, ā,
- (b) i raro i te mana o te wāhanga 6 o te Inquiries Act 2013 e ai ki ngā wāhanga o taua Ture, me
- (c) ngā tohutohu me te whakaaetanga a te Kaunihera Tumuaki.

*SR 1983/225

Whakatau

1 Taitara

Ko tēnei whakatau ko Te Kōmihana Uiui a te Karauna mō te parekura i Ngā Whare Kōrana o Ōtautahi i te 15 o Poutūterangi 2019 Whakatau 2019.

2 Tīmatanga

Ka mana tēnei whakatau hei te rā i muri i te rā e pānuitia ai ki te *Kāhiti*.

3 Whakamāramatanga

I roto i tēnei whakatau,—

ko te uiui koinā Te Kōmihana Uiui a te Karauna mō te parekura i Ngā Whare Kōrana o Ōtautahi i te 15 o Poutūterangi 2019 i whakatūhia e tēnei whakataau

ko ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai ko Te Pā Whakamarumarū, Te Tira Tiaki, Ngā Pirihimana o Aotearoa, Te Mana Ārai o Aotearoa, Te Ratonga Manene, me ētahi atu tari ko ā rātau mahi, whakahaere rānei, e ai ki ngā whakaaro o te uiui, me whakaaroaro kia tutuki ai ngā tikanga ārahi a te uiui.

4 Ka whakatūhia te Kōmihana Uiui a te Karauna

Ka whakatūhia te Kōmihana Uiui a te Karauna mō te Parekura i Ngā Whare Kōrana o Ōtautahi i te 15 o Poutūterangi 2019.

5 He take hira tūmatanui te kaupapa o te uiui

Ko te take hira tūmatanui e whakahautia ana te uiui ki te tiro-tiro—

- (a) he aha ngā mea e mōhio ana ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai mō ngā mahi a te tangata kua hāmenehia mō ngā hara e pā ana ki te parekura i te 15 o Poutūterangi 2019 i te Whare Kōrana o Al-Noor me te Pokapū Ihirama o Linwood i Ōtautahi, i mua i taua parekura; me
- (b) ngā mahi i whāia (mēnā i whāia) e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai i runga i aua mōhio; ā,
- (c) mēnā he whakaritenga atu anō pea ka taea e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai hei ārai i te parekura; ā,
- (d) he aha ngā whakaritenga atu anō me whai e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai hei ārai i ngā parekura ā ngā rā e heke iho.

6 Mema o te uiui

Kua tohua ko te Hōnora Tā William Gillow Gibbes Austen Young, KNZM, te mema o te uiui.

7 Te rā ka tīmata pea te uiui ki te whiriwhiri i ngā whakaaturanga

Ka tīmata pea te uiui ki te whiriwhiri i ngā whakaaturanga ā te 13 o Haratua 2019.

8 Ngā tikanga ārahi

Kei roto i te Puka Āpiti ngā tikanga ārahi mō te uiui.

9 Tari hāngai

Mō ngā kaupapa o te wāhanga 4 o te Inquiries Act 2013, ko Te Tari Taiwhenua te **tari hāngai** mō te uiui, ā, e whai kawenga ana mō ngā take mahi tari e pā ana ki te uiui.

Ngā tikanga ārahi o te Puka Āpiti

whiti 8

1 He whakamārama

- (1) I te 15 o Poutūterangi 2019, 50 ngā tāngata i kōhurutia, ā, neke atu i te 50 atu anō ngā tāngata i whara, ko ētahi i whara kinotia, i te urupatutanga a tētahi tangata i te Whare Kōrana o Al-Noor me te Pokapū Ihirama o Linwood i Ōtautahi i te wā e karakia ana ngā pononga. Kua hāmenetia he tangata mō ngā hara e pā ana ki te parekura, ā, ka whakawākia ia.
- (2) Kua whakapuakina e te Kāwanatanga ka tohua he Kōmihana a te Karauna ki te uiui ki ngā mea e mōhio ana ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai mō ngā mahi a te tangata i mua i te parekuratanga, ā, i aha rātau me aua mōhio, he aha ngā whakaritenga i tika ki te whai kāore i whāia hei ārai i te parekuratanga, ā, he aha ngā whakaritenga me whai mā ngā tari kia kore ai aua momo parekura e pā mai anō.
- (3) Me tino wawe tonu te pūrongo a te uiui ki ēnei take kia whiwhi ai te Kāwanatanga i tētahi i pūrongo motuhake, whai mana hoki mō ēnei take hei whakaahuru i te iwi whānui o Aotearoa, tae atu ki ngā hapori Ihirama, kei te whāia ngā whakaritenga tōtika katoa e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai hei whakarite i tō rātau haumarū, whakamarutanga hoki.
- (4) Ko te tūmanako o te Kāwanatanga ka whakapāpā atu te uiui ki ngā hapori Ihirama o Aotearoa mō ēnei take.
- (5) Kua whakaetia te hiahia a te Kāwanatanga, ā, me te tūmanako ka whakapau kaha ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai, ngā āpiha me ngā kaimahi katoa ka mahi tahi me te uiui e ai ki te hira o ngā take e whakahautia ana ki te tiro-tiro me te tuku pūrongo.

2 Te kaupapa o te uiui me te take hira tūmatanui

Ko te take hira tūmatanui e whakahautia ana te uiui ki te tiro-tiro—

- (a) he aha ngā mea e mōhio ana ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai mō ngā mahi a te tangata kua hāmenetia mō ngā hara e pā ana ki te parekura i te 15 o Poutūterangi 2019 i te Whare Kōrana o Al-Noor me te Pokapū Ihirama o Linwood i Ōtautahi, i mua i taua parekura; me
- (b) ngā mahi i whāia (mēnā i whāia) e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai i runga i aua mōhio; ā,
- (c) mēnā he whakaritenga atu anō pea ka taea e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai hei ārai i te parekura; ā,

- (d) he aha ngā whakaritenga atu anō me whai e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai hei ārai i ngā parekura ā ngā rā e heke iho.

3 Te whānuitanga o te uiui

Kia tutuki ai te kaupapa o te uiui, me mātua tirotiro te uiui ki—

- (a) ngā mahi a te tangata i mua i te parekura, tae atu ki—
- (i) ngā mōhiohio hāngai mai i tōna wā i Ahitereiria; me
 - (ii) tōna taenga mai me tāna noho i Aotearoa; me
 - (iii) ana hāereere i roto o Aotearoa me tāwāhi; me
 - (iv) te āhua o tana whiwhi raihana pū, rākau riri, hāmanu hoki; me
 - (v) tana whakamahi i te pāpāho pāpori me ētahi atu pāpāho tuihono; me
 - (vi) ōna hononga ki ētahi atu, ahakoa i Aotearoa, i tāwāhi rānei; me
- (b) ngā mea i mōhio ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai mō tēnei tangata me ana mahi i mua i te parekura, he aha ngā mahi i whāia (mēnā i whāia) i runga i aua mōhio, ā, mēnā he whakaritenga atu anō pea kāore i whāia e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai hei ārai i te parekura; ā,
- (c) me te aha, mēnā he tauārai ki ngā mahi kohikohi, tuari rānei i ngā mōhiohio hāngai mō te parekura, te urupare ranei ki aua mōhiohio, tae atu ki ngā tauārai ā-ture, ā,
- (d) mēnā i hē te arotahi, te whakatao whakaarotau rānei mō ngā rauemi ārai whakatumatuma e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai i mua i te parekura.

4 Ngā take e kimihia ai he kitenga

Me mātua pūrongo te uiui i ngā kitenga mō ēnei take e whai ake:

- (a) mēnā i tukuna he mōhiohio, i wātea mai rānei ki ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai i taea ai te whakamōhio i a rātau mō te parekura, ā, mēnā i tukuna aua mōhiohio, i wātea mai rānei, i pēhea te urupare a ngā tari ki aua mōhiohio, ā, mēnā i te tika taua urupare; me
- (b) te whakawhitiwhiti i waenga i ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai, ā, mēnā i hapa te tuari mōhiohio i waenga i ngā tari hāngai; ā,
- (c) mēnā i tāhapa te tūmanako, te whakariterite rānei a ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai mō te parekura nā te hē o te arotahi i ngā rauemi ārai whakatumatuma, nā te whakaarotau kē rānei ki ētahi atu tuma whakatumatuma; ā,
- (d) mēnā i tāhapa rānei te ū a tētahi tari rāngai Kāwanatanga hāngai ki ngā paerewa e hiahia ana, i te hē rānei, ahakoa he wāhanga noa iho, te katoa rānei; me

- (e) ētahi atu take e hāngai ana ki te kaupapa o te uiui, ki te whānuitanga e hiahiatia ana hei tuku i tētahi pūrongo whānui.

5 Ngā take ka whāia mō ngā tūtohutanga

- (1) Me mātua tuku te uiui i ngā tūtohutanga e tōtika ana ki ēnei e whai ake:
 - (a) mēnā kua pai ake ngā tikanga kohikohi mōhiohio, tuari, tātari hoki e ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai ko te tikanga ka ārai i te parekura, ka ārai rānei i ngā parekura pērā ā muri ake, tae atu, engari kāore i te whāiti ki ēnei, te wā tika, tōtikatanga, whaitake me te whakariteritenga o te whakapuaki mōhiohio, te tuari, te whakataurite rānei i waenga i ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai; ā,
 - (b) he aha ngā rerekētanga, mēnā he rerekētanga, me whakatinana hei whakapai ake i ngā pūnaha tari rāngai Kāwanatanga hāngai, ngā tikanga whakahaere rānei, hei whakarite ka āraitia aua momo parekura ā muri ake; me
 - (c) ētahi atu take e hāngai ana ki ērā i runga ake, ki te whānuitanga e hiahiatia ana hei tuku i tētahi pūrongo whānui.
- (2) Kia kore ai e rangirua, ka hāngai pea ngā tūtohutanga ki ngā ture (engari kaua ngā ture pū), ngā kaupapahere, ngā ture, ngā paerewa, ngā tikanga e hāngai ana rānei ki ngā tikanga ārahi, te mau tonu kia ōrite ki ngā uara e whāia whānuitia ana e tētahi iwi manapori.

6 Ngā tepenga ki te whānuitanga o te mana o te uiui

- (1) E ai ki te wāhanga 11 o te Inquiries Act 2013, kāore he mana o te uiui ki te whakataau taunahatanga ā-iwi, taihara, whiu rānei o tētahi tangata, engari pea, i te whakatinanatanga o ōna mana me te whakahaere i ana mahi, ka whakatakoto i ngā kitenga mō ngā hapa, ngā tūtohutanga rānei kia whāia tonutia ngā mahi hei whakataau i te taunahatanga.
- (2) Kaua rawa te uiui e rapu mēnā i hara, harakore rānei tētahi tangata kua hāmenetia, ka hāmenetia pea rānei mō ngā hara e pā ana ki te parekura.
- (3) Kaua rawa te uiui e urupounamu, e whakataau, e pūrongo rānei i tētahi ahakoa wā poto, tūturu rānei mō tētahi o ēnei take:
 - (a) ngā menemana ki te ture pū (i te mea kei te whāia motuhaketia e te Kāwanatanga tēnei take):
 - (b) nga mahi a ngā hinonga, whakahaere rānei i waho o te rāngai Kāwanatanga, pērā i ngā pūhara pāpāho:
 - (c) i pēhea te urupare a ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai ki te parekura i te 15 o Poutūterangi 2019 i te pupūtanga mai.

7 Ka whai whakaaro pea te uiui ki ētahi atu tūhuratanga, arotake rānei

Ka whai whakaaro pea te uiui ki te putanga o ētahi atu tūhuratanga, arotake rānei ki ngā take hāngai e pā ana ki te tikanga ārahi, engari kāore i te herea e ngā whakataunga, tūtohutanga rānei o aua tūhuratanga.

8 Ka kōrerorero tahi pea te uiui ki ētahi atu hinonga, tāngata rānei

- (1) Ka kōrerorero tahi pea te uiui ki ētahi atu hinonga, tāngata rānei, tae atu ki Te Kaiwhakahaere Matua o te Tari Kūpapa, mēnā ki ōna whakaaro ka āwhina te kōrerorero tahi i a ia ki te mahi i āna mahi.
- (2) E tūmanako ana te Kāwanatanga ka tohua e te uiui he tangata, tāngata rānei e matatau ana ki te āwhina i te uiui i roto i āna tauwhitiwhititanga me ngā hapori Ihirama o Aotearoa, ā, ka kōrerorero tahi te uiui me aua hapori ina hiahiatia ana hei whakatutuki i āna mahi.

9 Te whakahaere i te uiui

Ina whakahaerehia ana te uiui, e tūmanakohia ana kia whiriwhirihia ngā whakaaturanga a—

- (a) ngā āpiha me ngā kaimahi a ngā tari hāngai; me
- (b) ētahi atu tāngata hāngai, tae atu ki ngā hapori Ihirama.

10 Ngā mātāpono o te uiui

- (1) E ai ki te hiahia kia whaitake te pūrongo i ngā take e takoto ana i roto i ngā tikanga ārahi nei, e whakahautia ana te uiui ki te whakatinana i tōna mana me te mahi i āna mahi, ka mutu ko te āhua o te pūrongo me whakaiti i te tūponotanga ka whakamahia ana tukanga, te pūrongo, he wāhanga rānei, e tētahi tangata, rōpū rānei (me te tangata hoki kua hāmenetia mō ngā hara e pā ana ki te parekura) hei whakatairanga i ngā mahi takahi ture, te tūkinō rānei i te pānga tūmatanui.
- (2) Ko ngā take kua whakahautia te uiui ki te tūhura e hāngai pū ana ki ngā tikanga whakahaere o ngā tari rāngai Kāwanatanga hāngai, tae atu ki ngā tari mōhiotanga me te whakamarutanga, ā, me mātua noho matatapu tonu mō te pānga tūmatanui hei tiaki i te iwi whānui, kia kore ai e whakawā wawe i ngā hononga ā-ao o te Kāwanatanga o Aotearoa me te manaaki a te Kāwanatanga o Aotearoa i ngā mōhiohio i runga i te ngākau pono, me te tautiaki i te ture.
- (3) Otirā, me mātua manaaki te uiui, ina whakarite ia i taua matatapu, kia noho tūmataiti te uiui, tētahi wāhanga rānei. Me māua rāhui anō te uiui i te āhei atu ki ngā mōhiohio o te uiui (tae atu ki ngā whakaaturanga, tāpaetanga, whakataunga, kape tuhinga, me te tuakiri o ngā kaiwhakaatu, ētahi atu tāngata rānei) e ai ki ōna whakaaro e hiahiatia ana kia pēnei—
 - (a) hei—

- (i) tiaki i te pānga haumarutanga, whakangungu rānei o Aotearoa, ngā pānga ao whānui o te Kāwanatanga o Aotearoa:
 - (ii) manaaki i te matatapu o ngā mōhiohio ka tukuna ki Aotearoa i raro i te tikanga matatapu e tētahi atu whenua, whakahaere o te ao rānei:
 - (iii) tiaki i te tuakiri o ngā kaiwhakaatu, ētahi atu tāngata rānei:
 - (iv) kua te whakawā wawe e pā ana ki te tautiaki i te ture, tae atu ki te ārai, te tūhura me te kitenga o ngā hara:
 - (v) me whakarite ka tiakina ngā motika o te whakawā tika i te tangata:
 - (vi) me whakarite kāore e whakawā wawetia ngā whakawātanga ā-iwi, taihara, tētahi atu whakawātanga rānei onāiane, ā muri ake rānei; tērā rānei
- (b) mō tētahi atu take e ai ki te uiui he tōtika.
- (4) Kua rawa e whakaatuna e te pūrongo uiui ngā mōhiohio tapu (e ai ki te wāhanga 202(1) me te (2)(a), (b), (c) rānei o te Intelligence and Security Act 2017).

11 Te tuku pūrongo

- (1) Me mātua tuhi e te uiui tana pūrongo, tae atu ki ana whakataunga me ngā tūtohutanga ki te Kāwana-Tianara, kia kua e tōmuri atu i te 10 o Hakihea 2019.
- (2) E ai ki te hiahia me whakarite ka wawe te tiaki i te haumarua o te iwi whānui, ina tū te uiui ka whakahautia ki te whakaaroaro, ā, me kōhukihuki ina taea, mēnā me tuku tūtohutanga wā poto ki te Kāwana-Tianara, ā, mēnā āe, āhea ka tukuna aua tūtohutanga, me te tuku i aua tūtohutanga ki te Kāwana-Tianara ahakoa te wā i mua i te tāpaetanga o te pūrongo whakamutunga.
- (3) Me mātua whakarite te uiui, i mua i te tuku i tana pūrongo whakamutunga, mēnā he take hei whai ake mai i te uiui—
- (a) me pūrongo ki te Komiti Mōhiohio me te Haumarutanga e kōrerohia ana i roto i te wāhanga 192 o te Intelligence and Security Act 2017; tērā rānei
 - (b) he kōrero tapu mō ngā whakahaere, tae atu ki tētahi take e pā ana ki ngā tikanga kōhiohio me te whakaputa, ngā puna mōhiohio rānei, me pūrongo ki te Minita whai kawenga mō ngā tari mōhiohio me te haumarutanga, Te Kaiwhakahaere Matua o te Tari Kūpapa rānei, ngā mea e rua rānei; ā,
- mēnā āe, me pūrongo hāngai atu.

Hei kaiwhakaatu Kua tāpaetia e mātau tēnei tā Mātau Kōmihana me te whakamau atu i te Hīra o Aotearoa i Te Whanganui-a-Tara i tēnei rā te 8 o Paengawhāwhā 2019.

Kaiwhakaatu Ko Tā Tātau Tino Hōnore Kahurangi Patsy Reddy e Manakohia, e Arohaina hoki, Tumuaki me te Tohu Kairangi Matua o Aotearoa, Te Takahoa Matua Whakanui o Aotearoa, Kāwana-Tianara me te Rangatira Nui o Tō Tātau Rohe o Aotearoa.

Patsy Reddy,
Kāwana-Tianara.

E Te Upoko Nui,

Jacinda Ardern,
Pirimia.

He Mea Whakaae i roto i te Kaunihera,

Michael Webster
Karaka o te Kaunihera Matua.

He mea tuku i raro i te mana o te Legislation Act 2012.
Te rā o te pānuitangai roto i te *Kāhiti*: 8 Paengawhāwhā 2019.
E whakahaerehia ana tēnei whakatao e Te Tari Taiwhenua.